

De invloed van persoonlijkheidskenmerken en competentiebeleving van een kind op probleemgedrag

Course: Bachelorthesis Pedagogiek

Course code: 200600042

Studenten:

Ellen d'Achard van Enschat	3650111
Laura van Harmelen	3593487
Lisette Kamphorst	3353818
Anne Verhoeven	3645193

Groep: 6

Begeleider: Ellen Reitz

Datum: 2011

Abstract

Aim: The present study examined the effect of personality and competence on problem behavior. *Method:* The cross sectional study was conducted among a sample of 547 sixth and seventh graders, who filled out questionnaires about personality and competence. *Results:* The personality traits extraversion and emotional stability had a significant effect on both internalizing and externalizing problem behavior, where agreeableness, conscientiousness and openness to experience only had a significant effect on externalizing problem behavior, but not on internalizing problem behavior. The degree of perceived competence on social acceptance, physical appearance, self-worthiness had a significant effect on internalizing problem behavior. Self-worthiness was the only form of perceived competence that had a significant effect on externalizing problem behavior. Scholastic abilities had no effect on both externalising and internalizing problem behavior. *Conclusion:* Both personality and competence had a significant effect on internalizing and externalizing problem behavior. Implications are discussed.

Key words: Personality, competence, problem behavior.

Theoretische inleiding

Probleemgedrag onder kinderen is een belangrijk onderwerp in veel onderzoeken. Zowel persoonlijkheidskenmerken als de competentiebeleving van een kind lijken gerelateerd te zijn aan probleemgedrag, aangezien deze factoren bepalen op welke manier een kind zijn omgeving waarneemt en hoe het zich in verschillende situaties gedraagt (Akse, 2006; Dumas & Pelletier, 1999; Ashford, Smit, van Lier, Cuijpers, & Koot, 2008; Klimstra, 2010; Mervielde, Clercq, Fruyt, & van Leeuwen, 2005). In dit onderzoek wordt er gekeken in welke mate persoonlijkheidskenmerken en de competenties van een kind bijdragen aan zowel internaliserend als externaliserend probleemgedrag. Hierbij staat de volgende onderzoeksvraag centraal: *In welke mate hebben de persoonlijkheidskenmerken en de competentiebeleving van een kind invloed op probleemgedrag?*

Probleemgedrag

Probleemgedrag kan ingedeeld worden in twee overkoepelende dimensies, namelijk internaliserend en externaliserend probleemgedrag (Albayrak-Kaymak, 1999; Sourander & Helstelä, 2005). Externaliserend probleemgedrag is omschreven als ongeremd gedrag en daarmee samenhangend uitingen van antisociaal gedrag. Externaliserend probleemgedrag gaat gepaard met negatieve emoties die zich kunnen uiten in woede, agressie of frustratie die gericht zijn op anderen (Roeser, Eccles, & Strobel, 1998). Invalshoeken die gericht zijn op externaliserend probleemgedrag onderscheiden drie belangrijke risicofactoren, waaronder de persoonlijkheidskenmerken van het kind (Owens, & Shaw, 2003).

Internaliserend probleemgedrag is omschreven als gedrag dat zich uit in een teruggetrokken leefwijze, een gesloten houding, eenzaamheid en een laag zelfbeeld (Klimstra, 2010). Depressie, angst en teruggetrokken gedrag zijn de meest beschreven vormen van internaliserend probleemgedrag (Corapci, Smith, & Lozoff, 2006; Ekornas, Lundervold, Tjus, & Heimann, 2010; Nyberg, Henricsson, & Rydell, 2006; Rigter, 2002; Smári, Pétursdóttir, & Þorsteindóttir, 2001). Dit probleemgedrag is vaak het resultaat van een interactie met omgevingsfactoren zoals stressvolle gebeurtenissen en slechte sociale relaties met individuele kenmerken, zoals persoonlijkheidskenmerken. Daarnaast kunnen deze kinderen last hebben van vage lichamelijke klachten, zoals buikpijn of hoofdpijn zonder aanwijsbare oorzaak (Rigter, 2002; Zahn-Waxler, Klimens-Dougan, & Slattery 2000).

Persoonlijkheidskenmerken

Persoonlijkheid kan gedefinieerd worden als een dynamisch en georganiseerd geheel van eigenschappen die aan een persoon toegekend worden en de manier bepalen waarop een persoon zijn omgeving interpreteert (Akse, 2006; Helson, Kwan, John, & Jones, 2002). Persoonlijkheidskenmerken kunnen ingedeeld worden in vijf eigenschappen gebaseerd op het persoonlijkheidsmodel van de 'Big Five', namelijk extraversie, vriendelijkheid, zorgvuldigheid, emotionele stabiliteit en openheid ideeën (De Bolle, De Clercq, van Leeuwen, Decuyper, Rosseel, & de Fruyt, 2009; Caspi, Roberts, & Shiner, 2005; Klimstra, 2010). Extraversie is de neiging om deel te nemen aan sociale situaties. Vriendelijkheid is een indicator van de mate van socialiteit, empathie en welwillendheid waarover een persoon beschikt (Jensen-Campbell & Malcolm, 2007; Klimstra, 2010; Klimstra, Akse, William, Raaijmakers, & Meeus, 2010). Onder zorgvuldigheid wordt doelgericht, volhardend en impuls controlerend gedrag verstaan. Openheid ideeën refereert naar creativiteit, openheid en originaliteit (Akse, 2006; Klimstra, 2010). Emotionele stabiliteit is het vermogen van een individu om op een adequate wijze om te gaan met negatieve emoties (Caspi et al., 2005).

De invloed van persoonlijkheid op externaliserend probleemgedrag

Verschillende onderzoeken tonen aan dat persoonlijkheidskenmerken effect hebben op externaliserend probleemgedrag (De Pauw, Mervielde, & van Leeuwen, 2009; Klimstra, 2010; Mervielde, Clercq, Fruyt, & van Leeuwen, 2005; Nigg, 2006; Tackett, 2006). Persoonlijkheidskenmerken van het kind kunnen het risico op externaliserende problemen vergroten (Deater-Deckard, Dodge, Bates, & Pettit, 1998; Owens, & Shaw, 2003).

Onderzoek suggereert dat een lage mate van vriendelijkheid, zorgvuldigheid en emotionele stabiliteit en een hoge mate van extraversie gerelateerd zijn aan externaliserend probleemgedrag (De Pauw et al., 2009; Heaven, 1996; Lynam et al., 2005; Prinzie et al., 2003; Robins, John, Caspi, Moffitt, & Stouthamer-Loeber, 1996). Openheid ideeën vertoont geen effect met externaliserend probleemgedrag (Akse, 2006; DeYoung, Peterson, Séguin, & Tremblay, 2008).

Op basis van bovenstaande is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: *‘Wat is de invloed van persoonlijkheidskenmerken op externaliserend probleemgedrag?’* De bijbehorende hypothesen zijn: De persoonlijkheidskenmerken extraversie, zorgvuldigheid, vriendelijkheid en emotionele stabiliteit hebben een negatieve invloed op externaliserend

probleemgedrag. Het persoonlijkheidskenmerk openheid ideeën is niet van invloed op externaliserend probleemgedrag.

De invloed van persoonlijkheid op internaliserend probleemgedrag

Persoonlijkheid is niet alleen van invloed op externaliserend probleemgedrag, het is tevens van invloed op internaliserend probleemgedrag (Akse, 2006; Keiley, Lofthouse, Bates, Dodge, & Pettit, 2003; Lilienfeld, 2003). Verschillende onderzoeken suggereren dat extravertie negatief gerelateerd is aan internaliserend probleemgedrag (Akse, 2006; Klimstra et al., 2010; Klimstra, 2010; Muris et al., 2007). Het persoonlijkheidskenmerk vriendelijkheid is negatief gerelateerd aan internaliserend probleemgedrag (Caspi et al., 2005; Klimstra, 2010). Daarnaast blijkt dat emotionele stabiliteit alsmede negatief gerelateerd is aan internaliserend probleemgedrag (Klimstra, 2010; Akse, 2006). Zorgvuldigheid blijkt ook negatief gerelateerd te zijn aan internaliserend probleemgedrag (Akse, 2006; Jensen-Campbell et al., 2007; Klimstra et al., 2010; Klimstra, 2010). Een verband tussen openheid ideeën en internaliserend probleemgedrag is niet gevonden (Akse, 2006; Klimstra, 2010; Klimstra et al., 2010).

Op basis van bovenstaande is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: ‘*Wat is de invloed van persoonlijkheidskenmerken op internaliserend probleemgedrag?*’ De bijbehorende hypothesen zijn: De persoonlijkheidskenmerken extravertie, emotionele stabiliteit, zorgvuldigheid en vriendelijkheid zijn negatief van invloed op internaliserend probleemgedrag. Openheid ideeën is niet van invloed op internaliserend probleemgedrag.

Competentie

Naast persoonlijkheid is ook competentie van belang wanneer er gekeken wordt naar probleemgedrag. Competentie kan ingedeeld worden in verschillende domeinen, waaronder schoolse vaardigheden, sociale acceptatie, gevoel van eigenwaarde en fysieke verschijning (Coplan, Findlay, & Nelson, 2004; Gurtman, 1999; Harter, 1985; Henricsson, & Rydell, 2006). Kinderen zijn competent wanneer zij over adequate vaardigheden beschikken om ontwikkelingstaken op een adequate wijze te vervullen (Kohnstamm, 2002; Slot & Spanjaard, 2007). Naast competent zijn speelt competentiebeleving een belangrijke rol in de ontwikkeling van kinderen. Competentiebeleving wordt beschreven als een globaal, breed gevoel van eigenwaarde. Dit beeld wordt teweeg gebracht door het verschil tussen het ideale zelfbeeld en het eigenlijke zelfbeeld van het kind (Muris, Meesters, & Fijen, 2003).

Competentiebeleving bepaald voor een belangrijk deel hoe kinderen zich in verschillende situaties gedragen (McGuire, Manke, Saudino, Reiss, Hetherington, & Plomin, 1999).

De invloed van competentie op externaliserend probleemgedrag

Er zijn meerdere onderzoeken gedaan naar de mogelijke invloed van de competentiebeleving op externaliserend probleemgedrag, waar uit blijkt dat er daadwerkelijk sprake is van een effect van competentiebeleving op externaliserend probleemgedrag (Dumas & Pelletier, 1999; Edelbrock, Rende, Plomin, & Thompson, 1995; Gallucci, Middleton, & Kline, 1999; Nishikawa, Sundbom, & Hägglöf, 2010). Over welke factoren van de competentiebeleving het meest van invloed zijn is weinig bekend. De informatie die er wel is, is gedateerd. Gebleken is dat de factor fysieke verschijning het algemene zelfbeeld het best voorspelt en daardoor een grotere invloed heeft op probleemgedrag (Lavitt, 1992).

Op basis van bovenstaande is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: ‘*Wat is de invloed van competentie op externaliserend probleemgedrag?*’ De bijbehorende hypothese is: Kinderen met een lage score op zelfwaardering vertonen meer externaliserend probleemgedrag. Er is sprake van een negatief effect.

Invloed van competentie op internaliserend probleemgedrag

Competentiebeleving speelt tevens een rol bij het ontwikkelen van internaliserend probleemgedrag. Hoe lager de competentiebeleving, hoe groter de kans op internaliserend probleemgedrag (Ashford et al., 2008). Vooral lage sociale competentie blijkt een voorbode te zijn voor internaliserend probleemgedrag (Ashford et al., 2008; McIntyre et al., 2006; Smári et al., 2001). Lage sociale competentie ontstaat door afwijzing door leeftijdsgenootjes en een laag gevoel van eigenwaarde (Corapci, Smith, & Lozoff, 2006; Henricsson, & Rydell, 2006; Nyberg, Henricsson, & Rydell, 2008). In een normale ontwikkeling, ontwikkelen kinderen sociale vaardigheden naar behoren, zij worden steeds onafhankelijker en sociaal competent. Wanneer er zich echter problemen voor doen tijdens de ontwikkeling van sociale vaardigheden kan dit leiden tot angst, verlegenheid en depressieve gevoelens (Ekornas et al., 2010; Zahn-Waxler et al., 2000). Op basis van het bovenstaande is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: ‘*Wat is de invloed van competentie op internaliserend probleemgedrag?*’ De bijbehorende hypothese is: Lage competentiebeleving, met name op het gebied van sociale competentie, is negatief van invloed op internaliserende probleemgedrag.

Methode

Steekproef

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een cross-sectioneel onderzoeksdesign, waarbij data verzameld is via vragenlijsten. De vragenlijsten zijn afgenomen bij 574 respondenten. Van de respondenten zijn 58,4% (N = 335) basisschoolleerlingen uit groep 8 en 41,6% (N = 239) middelbare scholieren uit de brugklas. Van de respondenten zijn 50,5% meisjes (N = 290) en 49,5% jongens (N=284). Van de leerlingen afkomstig van middelbare scholen volgde 20.1% VMBO (N = 48), 28.5% HAVO (N = 68) en 50.6% VWO (N = 121). De respondenten variëren in leeftijd van 10 tot 14 jaar (M = 12.02; SD = 0.77).

Procedure

Er zijn vragenlijsten afgenomen bij leerlingen uit groep 8 van de basisschool en uit de eerste klas van het voortgezet onderwijs. Deze leerlingen zijn geworven door de directie van de scholen te benaderen en hen om toestemming te vragen. De ouders is om toestemming gevraagd middels een informatieve brief met een antwoordstrookje. Ouders konden hierop aangeven als zij niet wilden dat het kind deel zou nemen aan het onderzoek (passieve toestemming).

De afname heeft klassikaal plaatsgevonden waarbij de tafels in toetsopstelling stonden. Iedere leerling heeft, na een algemene instructie, de vragenlijst zelfstandig ingevuld. Bij vragen mochten zij deze stellen aan één van de aanwezige onderzoeksassistenten. De afname heeft, wegens de lengte van de vragenlijst, op twee momenten plaatsgevonden.

Meetinstrumenten

Persoonlijkheidskenmerken: Voor het meten van de persoonlijkheidskenmerken van de respondenten is gebruik gemaakt van de Quick Big Five Personality Questionnaire (QBF) (Vermulst & Gerris, 2005). Het gaat om de persoonlijkheidskenmerken extraversie (bijvoorbeeld: Spraakzaamheid), vriendelijkheid (bijvoorbeeld: Hulpvaardigheid), zorgvuldigheid (bijvoorbeeld: Netheid), emotionele stabiliteit (bijvoorbeeld: Prikkelbaarheid) en openheid ideeën (bijvoorbeeld: Vernieuwdheid) (Vermulst & Gerris, 2005). Elk van deze schalen bestaat uit zes vragen waarbij geantwoord kan worden met vier antwoordmogelijkheden variërend van ‘klopt helemaal niet’ tot ‘klopt helemaal’. De betrouwbaarheid per schaal is als volgt: extraversie $\alpha = .53$, vriendelijkheid $\alpha = .84$,

zorgvuldigheid $\alpha = .61$, emotionele stabiliteit $\alpha = .70$ en openheid ideeën $\alpha = .73$. Een hoge score op een schaal betekent een hoge mate van dat persoonlijkheidskenmerk.

Competentiebeleving: Voor het meten van de competentiebeleving van de respondenten is gebruik gemaakt van de Competentie Belevingsschaal voor Kinderen (CBSK) (Veerman, Straathof, Treffers, van den Bergh, & ten Brink, 1997). De totale test bestaat uit 24 items verdeelt over zes items per schaal. Eerst wordt er een stelling gekozen en vervolgens zijn er twee antwoordmogelijkheden. De competentiebeleving is gemeten met de schalen schoolvaardigheden (bijvoorbeeld: Sommige kinderen zijn lang bezig met hun schoolwerk/ andere kinderen krijgen hun schoolwerk snel af), sociale acceptatie (bijvoorbeeld: Sommige kinderen hebben een heel stel vrienden/ Andere kinderen hebben niet zo veel vrienden), fysieke verschijning (bijvoorbeeld: Sommige kinderen zijn tevreden over hoe ze er uit zien/ Andere kinderen zijn niet tevreden over hoe ze er uit zien) en gevoel van eigenwaarde (bijvoorbeeld: Sommige kinderen zijn vaak ontevreden over zichzelf/ Andere kinderen zijn best wel tevreden over zichzelf). Voor de subschalen is dit als volgt: schoolse vaardigheden $\alpha = .77$, sociale acceptatie $\alpha = .83$, fysieke verschijning $\alpha = .84$, gevoel van eigenwaarde $\alpha = .80$.

Een hoge score op de subschalen betekent een hoog competentie gevoel op het gebied die de betreffende subschaal representeert.

Probleemgedrag: Voor het meten van probleemgedrag wordt gebruikt gemaakt van de Youth Self Report (YSR) (Achenbach, 1991; Verhulst, Ende, & Koot, 1996). De vragenlijst maakt onderscheid tussen internaliserend en externaliserend probleemgedrag en bestaat uit 53 items verdeelt over vijf schalen. Onder externaliserend probleemgedrag vallen delinquent gedrag (11 items: ik spijbel), agressief gedrag (19 items: ik ben gemeen voor anderen). Onder internaliserend probleemgedrag vallen teruggetrokken gedrag (zeven items: ik weiger om te praten), lichamelijke klachten, (negen items: ik voel me oververmoeid) en angstig/depressief (14 items: ik heb het gevoel dat niemand van mij houdt). De antwoordcategorieën zijn voor alle schalen gelijk, 0 = helemaal niet van toepassing, 1 = een beetje of soms van toepassing en 2 = duidelijk of vaak van toepassing. De betrouwbaarheid is als volgt: internaliserend probleemgedrag $\alpha = .89$ en externaliserend probleemgedrag $\alpha = .81$. Een hoge score op een subschaal duidt op een hoge mate van het probleemgedrag.

Resultaten

In Tabel 1 worden de correlaties weergegeven van de variabelen die geanalyseerd zijn in dit onderzoek. Op basis van deze resultaten blijkt dat persoonlijkheidskenmerken vaker correleren met externaliserend probleemgedrag dan met internaliserend probleemgedrag, met uitzondering van het persoonlijkheidskenmerk emotionele stabiliteit. De competentiebeleving is gerelateerd aan beide vormen van probleemgedrag maar lijkt sterker voor internaliserend probleemgedrag. Hoe lager de competentiebeleving, hoe meer internaliserend en externaliserend probleemgedrag.

Tabel 1

Correlatiecoëfficiënten voor de Samenhang van Persoonlijkheidskenmerken en Competenties met Externaliserend en Internaliserend Probleemgedrag

	Externaliserend probleemgedrag	Internaliserend probleemgedrag
<i>Persoonlijkheid</i>		
Extraversie	-.02	-.36**
Vriendelijkheid	-.19**	.01
Zorgvuldigheid	-.20**	.03
Emotionele stabiliteit	-.36**	-.51**
Openheid ideeën	.07	.07
<i>Competentie</i>		
Schoolvaardigheden	-.15**	-.24**
Sociale acceptatie	-.09*	-.39**
Fysieke verschijning	-.22**	-.45**
Gevoel van eigenwaarde	-.26**	-.49**

Noot. ** $p < .01$. * $p < .05$.

Persoonlijkheidskenmerken en externaliserend probleemgedrag

Aan de hand van een meervoudige regressie analyse is er geanalyseerd wat de invloed is van persoonlijkheidskenmerken op externaliserend probleemgedrag. De afhankelijke

variabele bij deze analyse is externaliserend probleemgedrag. De onafhankelijke variabelen zijn de vijf persoonlijkheidskenmerken. Uit de analyse blijkt een significant effect van alle vijf de persoonlijkheidskenmerken op externaliserend probleemgedrag (zie Tabel 2).

Daarnaast blijkt, op basis van de correlaties, dat extraversie en openheid ideeën een positief effect hebben op externaliserend probleemgedrag. Een hoge mate van extraversie en openheid ideeën voorspelt een hogere mate van externaliserend probleemgedrag. De hypothese dat openheid ideeën geen invloed heeft op externaliserend probleemgedrag wordt op basis van de resultaten niet aangenomen. Ook de hypothese dat extraversie een negatief effect heeft op externaliserend probleemgedrag wordt op basis van de gegevens niet aangenomen.

Vriendelijkheid, zorgvuldigheid en emotionele stabiliteit hebben een negatief effect op externaliserend probleemgedrag. Een lage mate van vriendelijkheid, zorgvuldigheid en emotionele stabiliteit voorspelt een hogere mate van externaliserend probleemgedrag. Deze resultaten komen overeen met de vooraf opgestelde hypothese. Waar verondersteld werd dat extraversie, vriendelijkheid, zorgvuldigheid en emotionele stabiliteit effect hebben op externaliserend probleemgedrag, blijkt dat enkel extraversie en openheid ideeën een significant positief effect hebben op externaliserend probleemgedrag. Emotionele stabiliteit blijkt de grootste voorspeller te zijn voor externaliserend probleemgedrag. De persoonlijkheidskenmerken verklaren 22% van de variantie van externaliserend probleemgedrag.

Persoonlijkheidskenmerken en internaliserend probleemgedrag

Om te bekijken wat de invloed van persoonlijkheidskenmerken is op internaliserend probleemgedrag, is eveneens gebruik gemaakt van een meervoudige regressie analyse. Bij deze analyse waren de vijf persoonlijkheidskenmerken de onafhankelijke variabelen en internaliserend probleemgedrag de afhankelijke variabele.

Uit de analyse blijkt, overeenkomstig met de verwachtingen en correlaties, een negatief effect van extraversie en emotionele stabiliteit op internaliserend probleemgedrag (zie Tabel 2). Een lage mate van extraversie en emotionele stabiliteit voorspellen een hogere mate van internaliserend probleemgedrag. Net als voor externaliserend probleemgedrag blijkt emotionele stabiliteit voor internaliserend probleemgedrag de grootste voorspeller te zijn. Hoewel verwacht werd dat ook vriendelijkheid en zorgvuldigheid een effect zouden hebben op internaliserend probleemgedrag, is er op basis van de resultaten geen sprake van een dergelijk effect. Openheid ideeën heeft, zoals verwacht, geen effect op internaliserend

probleemgedrag. De persoonlijkheidskenmerken verklaren in totaal 30% van de variantie van internaliserend probleemgedrag.

De persoonlijkheidskenmerken zijn meer gerelateerd aan externaliserend probleemgedrag, terwijl internaliserend probleemgedrag meer variantie verklaart. Zo wordt 30% van de variantie van internaliserend probleemgedrag verklaard wordt door de persoonlijkheidskenmerken, in tegenstelling tot 22% van externaliserend probleemgedrag.

Tabel 2

Resultaten Meervoudige Lineaire Regressieanalyse voor Persoonlijkheidskenmerken en Probleemgedrag (N = 574)

Persoonlijkheidskenmerken	Externaliserend		Internaliserend	
	β	R^2	B	R^2
Extraversie	.12*	.22*	-.23**	.30*
Vriendelijkheid	-.19**		.06	
Zorgvuldigheid	-.15*		-.04	
Emotionele stabiliteit	-.39**		-.43**	
Openheid ideeën	.12*		.06	

Noot * $p < .05$. ** $p < .001$.

Competentiebeleving en externaliserend probleemgedrag

Om te kijken wat de invloed is van competentiebeleving op externaliserend probleemgedrag is een meervoudige regressie analyse uitgevoerd. In deze regressievergelijking is de competentiebeleving, gemeten met de vier competentiebelevingsschalen van de CBSK, de onafhankelijke variabele en de afhankelijke variabele is het externaliserend probleemgedrag.

Uit deze regressievergelijking blijkt dat alleen gevoel van eigenwaarde een significant effect heeft op externaliserend probleemgedrag (zie Tabel 3). Hoe lager het gevoel van eigenwaarde, hoe meer externaliserend probleemgedrag. Dit komt overeen met de verwachtingen, maar niet met correlaties. De overige schalen (schoolse vaardigheden, sociale acceptatie en fysieke verschijning) hebben geen effect op externaliserend probleemgedrag, hoewel dit wel werd verwacht Deze schaal verklaart 8% van de totale variantie van externaliserend probleemgedrag.

Competentiebeleving en internaliserend probleemgedrag

Aan de hand van een meervoudige regressie analyse is gekeken wat de invloed van competentie op internaliserend probleemgedrag is. De competentiebeleving, gemeten met de vier competentiebelevingsschalen van de CBSK, is de onafhankelijke variabele en internaliserend probleemgedrag is de afhankelijke variabele.

Uit deze regressievergelijking blijkt, volgens verwachting, dat sociale acceptatie, fysieke verschijning en gevoel van eigenwaarde een negatief effect hebben op internaliserend probleemgedrag (zie Tabel 3). Hoe lager de competentiebeleving betreffende sociale acceptatie, fysieke verschijning en gevoel van eigenwaarde, hoe meer internaliserend probleemgedrag. Schoolse vaardigheden heeft geen significant effect op internaliserend probleemgedrag. Dit is niet volgens verwachting en correlaties. De schalen verklaren 30% van de totale variantie van internaliserend probleemgedrag.

Competentiebeleving heeft het grootste effect op internaliserend probleemgedrag, aangezien de verklaarde variantie van competentiebeleving op internaliserend probleemgedrag 30% is en de verklaarde variantie van competentiebeleving op externaliserend probleemgedrag 8% is. Er zijn meer schalen die een relatie vertonen met internaliserend probleemgedrag, in vergelijking met externaliserend probleemgedrag.

Tabel 3

Resultaten Meervoudige Lineaire Regressieanalyses voor Competentiebeleving en Probleemgedrag (N = 574)

Competentiebelevingsschalen	Externaliserend		Internaliserend	
	β	R^2	β	R^2
Schoolse vaardigheden	-.05	.08**	-.03	.30*
Sociale acceptatie	.05		-.18**	
Fysieke verschijning	-.08		-.21**	
Gevoel van eigenwaarde	-.21*		-.25**	

Noot * $p < .05$. ** $p < .001$.

Discussie

Het huidige onderzoek heeft zich gericht op het effect van persoonlijkheidskenmerken en competenties van een kind op zowel internaliserend als externaliserend probleemgedrag.

Als eerste is er onderzocht wat de invloed is van persoonlijkheidskenmerken op externaliserend probleemgedrag. Uit de resultaten blijkt dat alle vijf de persoonlijkheidskenmerken een significant effect hebben op externaliserend probleemgedrag. Een hoge mate van extraversie en openheid ideeën voorspellen een hogere mate van externaliserend probleemgedrag. Extraversie is, in tegenstelling tot de verwachting, niet gerelateerd aan externaliserend probleemgedrag. Een lage mate van vriendelijkheid, zorgvuldigheid en emotionele stabiliteit dragen, zoals verwacht, wel bij aan meer externaliserend probleemgedrag. openheid ideeën draagt, tegenstrijdig met de verwachting, ook bij aan meer externaliserend probleemgedrag. De opgestelde hypothese wordt, op extraversie na, op basis van de resultaten ondersteund. Een mogelijke verklaring voor het feit dat een hoge mate van openheid ideeën wel effect heeft op externaliserend gedrag is dat openheid ideeën, het enigste persoonlijkheidskenmerk is die positief geassocieerd is met cognitieve vaardigheden. Doorgaans worden cognitieve vaardigheden negatief geassocieerd met externaliserend probleemgedrag (DeYoung, Peterson, Se´guin, & Tremblay, 2008). Een mogelijk verklaring voor de hoge mate van extraversie die van invloed is op externaliserend probleem gedrag is, het mogelijke halo-effect wat is opgetreden. De respondenten kunnen namelijk de vragenlijst sociaal wenselijk hebben ingevuld (DeYoung, Peterson, Se´guin, & Tremblay, 2008).

Met betrekking tot de vraag of persoonlijkheid effect heeft op internaliserend probleemgedrag kan geconcludeerd worden dat een hoge mate van de persoonlijkheidskenmerken extraversie en emotionele stabiliteit, zoals verwacht, bijdragen aan internaliserend probleemgedrag. Dit komt overeen met de gevonden resultaten in de geanalyseerde onderzoeken (Aксе et al., 2007; Klimstra, 2010; Klimstra et al., 2010; Muris et al., 2003). Individuen die laag scoren op extraversie en emotionele stabiliteit hebben een grotere kans op het ontwikkelen van depressies en angststoornissen vanwege hun teruggetrokken gedrag en neurotische eigenschappen (Klimstra, 2010). Er is geen effect gevonden van het persoonlijkheidskenmerk vriendelijkheid op internaliserend probleemgedrag. Dit is tegenstrijdig met de eerder gevonden resultaten uit de onderzoeken van Caspi en collega's (2005) en Klimstra (2010). Deze onderzoeken waren echter literatuurstudies, in tegenstelling tot het huidige onderzoek. Een selectie van bepaalde

artikelen kan geleid hebben tot een beperkt overzicht van relevante resultaten, met als gevolg een vertekend beeld over de invloed van de verschillende persoonlijkheidskenmerken. Het gegeven dat zorgvuldigheid geen effect heeft op internaliserend probleemgedrag, kan verklaard worden door het gebruik van oudere adolescenten in voorgaande onderzoeken (Akse et al., 2007; Jensen-Campbell et al., 2007; Klimstra et al., 2010). In het huidige onderzoek ligt de leeftijd van de respondenten lager. Openheid ideeën heeft, in overeenstemming met de vooraf opgestelde hypothese geen effect op internaliserend probleemgedrag. Dit kan verklaard worden door het gegeven dat openheid ideeën zich vaak uit in externe gedragingen, zoals het uiten van gevoelens, waardoor de kans op internaliserend probleemgedrag klein is (Akse, 2006; Klimstra, 2010)

Tevens is de invloed onderzocht van competentiebeleving op externaliserend probleemgedrag. Op basis van de resultaten kan gezegd worden dat alleen het gevoel van eigenwaarde significante invloed heeft op externaliserend probleemgedrag. Schoolse vaardigheden, sociale acceptatie en fysieke verschijning hebben geen effect. Wel waren de betreffende correlatiecoëfficiënten met externaliserend probleemgedrag significant. Dit kan verklaard worden door het gegeven dat er wel sprake is van een zekere invloed van schoolse vaardigheden, sociale acceptatie en fysieke verschijning op externaliserend probleemgedrag, maar dat deze invloed dermate laag is waardoor er niet gesproken kan worden van een significant effect. Dat gevoel van eigenwaarde wel significant effect heeft komt overeen met de verwachtingen. Volgens Lavitt (1992) speelt bij jongens ook sociale acceptatie een significante rol. In het huidige onderzoek is sekse niet apart meegenomen. Dit kan een verklaring zijn voor de niet significante effecten op deze schaal. Tevens had fysieke verschijning volgens Lavitt (1992) een significant effect. Dit komt niet overeen met de resultaten. Dit kan bijvoorbeeld verklaard worden door het feit dat Lavitt heeft gekeken naar de verschillen in geslacht en naar twee groepen heeft gekeken, jongens en meisjes. Deze groep is niet als geheel bekeken. Daarnaast heeft zij in haar onderzoek in totaal slechts bij 48 respondenten vragenlijsten afgenomen.

Waar tevens rekening mee gehouden dient te worden, is dat kinderen met externaliserend probleemgedrag een neiging hebben tot het positief invullen van competentievragenlijsten. Zij schatten zichzelf hoger in dan ouders, leerkrachten en leeftijdsgenoten hen inschatten. Dit fenomeen wordt de 'positive illusory bias' genoemd (Baumeister, Smart, & Boden, 1996; David & Kistner, 2000; Hoza, Gerdes, Hinshaw, Arnold, Pelham, Molina et al., 2004; Hoza, Pelham, Dobbs, Owens, & Pillow, 2002; Owens, Goldfine,

Evangelista, Hoza & Kaiser, 2007). Hierdoor scoren zij minder lage of zelfs hele hoge scores op zelfwaardering wat de betrouwbaarheid van de scores op de competentiebelevingsschalen kan vertroebelen.

Tenslotte is onderzocht of lage competentiebeleving gerelateerd is aan internaliserend probleemgedrag. De bijhorende hypothese, waarin wordt gesteld dat lage competentiebeleving, met name op het gebied van sociale competentie, negatief van invloed is op internaliserend probleemgedrag, wordt voor sociale acceptatie, fysieke verschijning en gevoel van eigenwaarde aangenomen. Schoolse vaardigheden bleken geen effect te hebben op internaliserend probleemgedrag. Een verklaring hiervoor is het feit dat vooral sociale competentie van invloed is op internaliserend probleemgedrag (Ashford et al., 2008; Corapci, Smith, & Lozoff, 2006; Henricsson, & Rydell, 2006; McIntyre et al., 2006; Smári et al., 2001; Nyberg, Henricsson, & Rydell, 2008). Onder sociale competentie wordt onder andere prosociaal gedrag, hulpvaardigheid en de mogelijkheid om gepast op andermans emoties te reageren verstaan (Corapci, Smith, & Lozoff, 2006; Henricsson, & Rydell, 2006). Schoolse vaardigheden worden echter omschreven als het leveren van schoolprestaties en het intelligentieniveau (Ninot, & Maïano, 2007). Geconcludeerd kan worden dat schoolse vaardigheden niets zeggen over sociale competentie, dit verklaard waarom schoolse vaardigheden geen effect hebben op internaliserend probleemgedrag.

Beperkingen, relevantie en toekomstig onderzoek

Een beperking van het huidige onderzoek is dat er in dit onderzoek alleen gebruik is gemaakt van zelfbeoordelinglijsten. Dit is negatief omdat de respondenten wellicht moeite hebben met zelfreflectie en er een kans bestaat dat de antwoorden sociaal wenselijk in zijn gevuld. Aan de andere kant is het ook juist positief dat er zelfbeoordelinglijsten zijn gebruikt, omdat de respondenten zelf het beste zicht hebben op eigen gevoel en gedrag. Een belemmering is dat er een beperkte leeftijdsgroep is onderzocht, waardoor de resultaten moeilijk te generaliseren zijn naar andere leeftijdsgroepen. Daarentegen is het positief dat er een grote groep is onderzocht en de respondenten uit het gehele land komen.

Wat betreft wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie kan dit onderzoek een bijdrage leveren aan kennis over wat het effect is van persoonlijkheidskenmerken en competentiebeleving op probleemgedrag. Deze kennis kan zeer effectief zijn voor de ontwikkeling van effectieve, doelgerichte interventieprogramma's (Klimstra et al., 2010; Tackett, 2006). Volgens Tackett (2006) is het van belang om te begrijpen in welke mate

bepaalde persoonlijkheidskenmerken voorspellers zijn van mogelijk probleemgedrag in de toekomst, om zo de ontwikkeling van probleemgedrag nog beter vast te kunnen leggen.

Toekomstig onderzoek zou zich kunnen richten op het effect van persoonlijkheidskenmerken en competentiebeleving op de ontwikkeling van probleemgedrag, gezien het feit dat dit effect nog onduidelijk is (Pullmann, Raudsepp, & Allik, 2006). Ook zou er verder onderzoek gedaan kunnen worden naar andere leeftijdscategorieën en een mogelijk verschil tussen sekse. Daarbij heeft het huidige onderzoek zich alleen gericht op de overkoepelende dimensies internaliserend en externaliserend probleemgedrag en is er niet gekeken naar de invloed van de competentiebeleving en de persoonlijkheid op specifiek probleemgedrag als agressie en depressie. Ook is het interactie-effect tussen persoonlijkheidskenmerken en competentiebeleving niet onderzocht, hier zou toekomstig onderzoek zich ook op kunnen richten. Op deze wijze kan er gekeken worden of persoonlijkheid van invloed is op de competentiebeleving en de ontwikkeling hiervan. Wanneer dit blijkt kunnen er effectievere interventies en behandelingen ontwikkeld worden.

Conclusie

Zowel de persoonlijkheidskenmerken als de competentiebeleving van een kind blijken tot op zekere hoogte een effect te hebben op internaliserend en externaliserend probleemgedrag. Zowel persoonlijkheidskenmerken als competentiebeleving hebben het grootste effect op internaliserend probleemgedrag. Doordat vastgesteld is wat het effect is van elk persoonlijkheidskenmerk en elk afzonderlijk domein van de competentie, neemt kans op vroegtijdige onderkenning en het ontwikkelen van een effectieve behandeling voor zowel internaliserend als externaliserend probleemgedrag toe.

Samenvatting

Doel: Deze studie onderzocht het effect van persoonlijkheid en competentiebeleving op probleemgedrag. *Methodes:* Het coss-sectioneel onderzoek werd uitgevoerd door middel van een steekproef van 547 leerlingen van groep 8 en de eerste klas van het voortgezet onderwijs die allen een vragenlijst invulden over persoonlijkheid en competentiebeleving. *Resultaten:* De persoonlijkheidskenmerken extraversie en emotionele stabiliteit bleken een significant effect te hebben op zowel internaliserend als externaliserend probleemgedrag. Vriendelijkheid, zorgvuldigheid en openheid ideeën voor ideeën hadden een significant effect op externaliserend probleemgedrag maar niet op internaliserend probleemgedrag. Voor competentiebeleving bleken Sociale acceptatie, fysieke verschijning en gevoel van eigenwaarde hadden een significant effect te hebben op internaliserend probleemgedrag. Het laatste, gevoel van eigenwaarde, bleek als enige vorm van competentiebeleving van invloed te zijn op externaliserend probleemgedrag te zijn. *Conclusie:* Zowel persoonlijkheid als comeptentiebeleving hebben een significant effect op internaliserend en externaliserend probleemgedrag. Discussiepunten zijn besproken. *Sleutelwoorden:* *Persoonlijkheid, competentie, probleemgedrag*

Referenties

- Achenbach, T. M. (1991). *Manual for the Youth Self-Report and 1991 Profile*. Burlington: University of Vermont, Department of Psychiatry.
- Akse, J. (2006). *The development of personality and problem behaviour in adolescence*. Gulpen: Alberts Drukkerij VOF.
- Akse, J., Hale, B., Engels, R., Raaijmakers, Q., & Meeus, W. (2007). Co-occurrence of depression and delinquency in personality types. *European Journal of Personality*, 21, 235-256. doi: 10.1002/per.604
- Albayrak-kaymak, D. Z. (1999). Internalizing or externalizing: Screening for both problem youth. *International Journal for the Advancement of Counseling*, 21, 125-137. doi: 10.1023/A:1005412219815
- Ashford, J., Smit, F., van Lier, P. A. C., Cuijpers, P., & Koot, H. M. (2008) Early risk indicators of internalizing problems in late childhood: A 9-year longitudinal study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49, 774-780. doi: 10.1111/j.1469-7610.2008.01889.x
- Baumeister, R. F., Smart, L., & Boden, J. M. (1996). Relation of threatened egotism to violence and aggression: The dark side of high selfesteem. *Psychological Review*, 103, 5-33.
- Caspi, A., Roberts, B. W., & Shiner, R. L. (2005). Personality development: Stability and change. *Annual Review of Psychology*, 56, 453-484. doi:10.1146/annurev.psych.55.090902.141913
- Coplan, R. J., Findlay, L. C., & Nelson, L. J. (2004) Characteristics of preschoolers with lower perceived competence. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 32, 399-408. doi: 10.1007/s10802-005-902-y
- Corapci, F., Smith J., & Lozoff, B. (2006). The role of verbal competence and multiple risk in the internalizing behavior problems of Costa Rican youth. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094, 278-281. doi: 10.1196/annals.1376.034
- David, C. F., & Kistner, J. A. (2000). Do positive self-perceptions have a 'dark side'? Examination of the link between perceptual bias and aggression. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 28, 327-337.
- De Bolle, M., De Clercq, B., van Leeuwen, K., Decuyper, M., Rosseel, Y., & De Fruyt, F. (2009). Personality and psychopathology in Flemish referred children: Five

- perspectives of continuity. *Child Psychiatry in Human Development*, 40, 269-285.
doi: 10.1007/s10578-009-0125-1
- Deater-Deckard, K., Dodge, K. A., Bates, J. E., & Pettit, G. S. (1998). Multiple risk factors in the development of externalising behaviour problems: Group and individual differences. *Development and Psychopathology*, 10, 469–493.
- De Pauw, S. W., Mervielde, I., & van Leeuwen, K. G. (2009). How are traits related to problem behavior in preschool children? Similarities and contrasts between temperament and personality. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 37, 309–325.
doi: 10.1007/s10802-008-9290-0
- DeYoung, C. G., Peterson, J. B., Se'guin, J. R., & Tremblay, R. E. (2008). Externalizing behavior and the higher order factors of the big five. *Journal of Abnormal Psychology*, 117, 947-953. doi: 10.1037/ a0013742
- Dumas, D., & Pelletier, L. (1999). A study of self-perception in hyperactive children. *The American Journal of Maternal/Child Nursing*, 24, 12-19. doi:10.1097/00005721-199901000-00004
- Edelbrock, C., Rende, R., Plomin, R., & Thompson, L. A. (1995). A twin study of competence and problem behavior in childhood and early adolescence. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 36, 775-785. doi:10.1111/j.1469-7610.1995.tb01328.x
- Ekornas, B., Lundervold, A. J., Tjus, T., & Heimann, M. (2010). Anxiety disorders in 8-11-year-old children: Motor skill performance and self-perception of competence. *Scandinavian Journal of Psychology*, 51, 271-277. doi: 10.1111/j.1467-9450.2006.00763.x
- Gallucci, N. T., Middleton, G., & Kline, A. (1999). Intellectually superior children and behavioral problems and competence. *Roeper Review*, 22, 18-21.
doi:10.1080/02783199909553992
- Gurtman, M. B. (1999). Social competence: An interpersonal analysis and reformulation. *European Journal of Psychological Assessment*, 15, 233-245.
- Harter, S. (1985). *Manual for the self-perception profile for children*. Denver: University of Denver.
- Heaven, P. C. L. (1996). Personality and self-reported delinquency: Analysis of the 'big five' personality dimensions. *Personality and Individual Differences*, 20, 47–54. doi: 0191-8869/96
- Helson, R., Kwan, V. S. Y., John, O. P., & Jones, C. (2002). The growing evidence for

- personality change in adulthood: Findings from research with personality inventories. *Journal of Research in Personality*, 36, 287. Verkregen op <http://www.sciencedirect.com/science/journal/00223514>
- Henricsson, L., & Rydell, A. (2006). Children with behavior problems: The influence of social competence and social relations on problem stability, school achievement and peer acceptance across the first six years of school. *Infant and Child Development*, 15, 347-366. doi: 10.1002/icd.448
- Hoza, B., Gerdes, A. C., Hinshaw, S. P., Arnold, E. L., Pelham, W. E. Jr., Molina, B. S. G., Abikoff, H. B., ... & Odbert, C. (2004). Self-perceptions of competence in children with ADHD and comparison children. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72, 382–391. doi:10.1037/0022-006X.72.3.382
- Hoza, B., Pelham, W. E. Jr., Dobbs, J., Owens, J. S., & Pillow, D. R. (2002). Do boys with attention deficit/hyperactivity disorder have positive illusory self-concepts? *Journal of Abnormal Psychology*, 111, 268–278.
- Jensen-Campbell, L. A., & Malcolm, K. T. (2007). The importance of conscientiousness in adolescent interpersonal relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 33(3), 368-383. doi: 10.1177/0146167206296104
- Keiley, M. K., Lofthouse, N., Bates, J. E., Dodge, K. A., & Pettit, G. S. (2003). Differential risks of covarying and pure components in mother and teacher reports of externalizing and internalizing behavior across ages 5 to 14. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 31, 267- 283.
- Klimstra, T. (2010). *The dynamics of personality an identity in adolescence*. Enschede: ISED.
- Klimstra, T. A., Akse, J., Hale, W. W., Raaijmakers, Q. A. W., & Meeus, W. H. J. (2010). Longitudinal associations between personality traits and problem behavior symptoms in adolescence. *Journal of Research in Personality*, 44, 273- 284. doi: 10.1016/j.jrp.2010.02.004
- Kohnstamm, R. (2002). *Kleine ontwikkelingspsychologie II, de schoolleeftijd*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Lavitt, M. R. (1992). The Influence of Gender on the Self-Perception of Disturbed Children. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 9, 221-237.
- Lilienfeld, S. O. (2003). Comorbidity between and within childhood externalizing and internalizing disorders: Reflections and directions. *Journal of Abnormal Child*

- Psychology*, 31, 285-291.
- Lynam, D. R., Caspi, A., Moffitt, T. E., Raine, A., Loeber, R., & Stouthamer-Loeber, M. (2005). Adolescent psychopathy and the big five: Results from two samples. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 33, 431–443. doi: 10.1007/s10648-005-57240
- McGuire, S., Manke, B., Saudino, K.J., Reiss, D., Heterington, E. M., & Plomin, R. (1999). Perceived competence and self-worth during adolescence: A longitudinal behavioral genetic study. *Child Development*, 70, 1283–1296. doi:10.1111/1467-8624.00094
- McIntyre, L. L., Blacher, J., & Baker, B. L. (2006). The transition to school: adaptation in young children with and without intellectual disability. *Journal of Intellectual Disability Research*, 50, 349-361. doi: 10.111/j.1365-2788.2006.00783.x
- Mervielde, I., De Clercq, B., De Fruyt, F., & van Leeuwen, K. (2005). Temperament, personality, and developmental psychopathology as childhood antecedents of personality disorders. *Journal of Personality Disorders*, 19, 171-201. doi: 10.1521/19.2.171.62627
- Muris, P., Meesters, C., & Blijlevens, P. (2007). Self-reported reactive and regulative temperament in early adolescence: Relations to internalizing and externalizing problem behavior and 'big three' personality factors. *Journal of Adolescence*, 30, 1035-1049. doi: 10.1016/j.adolescence.2007.03.003
- Muris, P., Meesters, P., & Fijen, P. (2003). The self-perception profile for children: further evidence for its factor structure, reliability, and validity. *Personality and Individual Differences*, 35, 1791–1802. doi:10.1016/S0191-8869(03)00004-7
- Nigg, J. T. (2006). Temperament and developmental psychopathology. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47, 395–422. doi: 10.1111/j.1469-7610.2006.01612
- Ninot, G., & Maïano, C. (2007). Long-term effects of athletics meet on the perceived competence of individuals with intellectual disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 28, 176–186.
- Nishikawa, S., Sundbom, E., & Hägglöf, B. (2010). Influence of perceived parental rearing on adolescent self-concept and internalizing and externalizing problems in Japan. *Journal of Child and Family Studies*, 19, 57–66. doi:10.1007/s10826-009-9281-y
- Nyberg, L., Henricsson, L., & Rydell, A. (2008). Low social inclusion in childhood: Adjustment and early predictors. *Infant and Child Development*, 17, 639-656. doi: 10.1002/ICD.590

- Owens, J. S., Goldfine, M. E., Evangelista, N. M., Hoza, B., & Kaiser, N. M. (2007). A Critical Review of Self-perceptions and the Positive Illusory Bias in Children with ADHD. *Clinical Child and Family Psychological Review*, *10*, 335–351. doi:10.1007/s10567-007-0027-3
- Owens, E. B., & Shaw, D. S. (2003). Predicting growth curves of externalising behaviour across the preschool years. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *31*, 575–590. doi: 0091-0627/03/1200-0575/0
- Prinzie, P., Onghena, P., Hellinckx, W., Grietens, H., Ghesquière, P., & Colpin, H. (2003). The additive and interactive effects of parenting and children's personality on externalizing behaviour. *European Journal of Personality*, *17*, 95–117. doi: 10.1002/467
- Pullmann, H., Raudsepp, L., & Allik, J. (2006). Stability and change in adolescents' personality: A longitudinal study. *European Journal of Personality*, *20*, 447-459. doi:10.1002/per.611
- Rigter, J. (2002). *Ontwikkelingspsychopathologie bij kinderen en jeugdigen*. Bussum: uitgeverij Countinho.
- Robins, R. W., John, O. P., Caspi, A., Moffitt, T. E., & Stouthamer-Loeber, M. (1996). Resilient, overcontrolled, and undercontrolled boys: Three replicable personality types. *Journal of Personality and Social Psychology*, *70*, 157–171. doi: 0022-3514/96
- Roeser, R. W., Eccles, J. S., & Strobel, K. R. (1998). Linking the study of schooling and mental health: Selected issues and empirical illustrations at the level of the individual. *Educational Psychologist*, *33*, 153–176.
- Slot, N. W., & Spanjaard, H.J. M. (2007) *Competentievergroting in de residentiële jeugdzorg. Hulpverlening voor kinderen en jongeren in tehuizen*. Baarn: HBuitgevers.
- Smári, J., Pétursdóttir, G., & Þorsteindóttir, V. (2001). Social anxiety and depression in adolescents in relation to perceived competence and situational appraisal. *Journal of Adolescence*, *24*, 199-207. doi: 10.1006/jado.2000.0338
- Sourander, A., & Helstelä, L. (2005). Childhood predictors of externalizing and internalizing problems in adolescence. *European Child and Adolescent Psychiatry*, *14*, 415-423. doi: 10.1007/s00787-005-0475-6
- Tackett, J. L. (2006). Evaluating models of the personality-psychopathology relationship in

- children and adolescents. *Clinical Psychology Review*, 26, 584–599.
doi: 10.1016/2006.04.003
- Veerman, J. W., Straathof, M. A. E., Treffers, A., van den Bergh, B. R. H., & ten Brink, L. T. (1997). *Competentiebelevingsschaal voor kinderen handleiding*. Amsterdam: Hartcourt Test Publishers.
- Verhulst, F. C., & Van der Ende, J. (1992). Agreement between parents' and adolescents' self-reports of problem behavior. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 33 (6), 1011-1023.
- Vermulst, A. A., & Gerris, J. R. M. (2005). *QBF: Quick Big Five persoonlijkheidstest handleiding (Quick Big Five personality test manual)*. Leeuwarden, the Netherlands: LDC Publications.
- Verschueren, K., & Marcoen, A. (1999) Representation of self and socioemotional competence in kindergartners: differential and combined effects of attachment to mother and to father. *Child Development*, 70, 183-201.
- Warren, S. J., Emde, R. N., & Sroufe, L. A. (2000). Internal representations: Predicting anxiety from children's play narratives. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 39, 100-107.
- Youngblade, L. M., Theokas, C., Schulenberg, J., Curry L., Huang, I. C., & Novak, M. (2007) Risk and promotive factors in families, schools, and communities: A contextual model of positive youth development in adolescence. *Official Journal of American Academy of Pediatrics*, 119, S47-S53. doi: 10.152/peds.2006-2089H
- Zahn-Waxler, C., Klimes-Dougan, B. & Slattery, M. J. (2000). Internalizing problems of childhood and adolescence: Prospects, pitfalls, and progress in understanding the development of anxiety and depression. *Development and Psychopathology*, 12, 443-466.